

REFERENCES

1. Boyko G. Y., Bratychak M. M., Dosyn H. D., Kolodiy V. V., Kruhlov S. S. and others (1999), Ukrainian oil and gas science. 1899-1999, Vilna Ukraina, Lviv, 80 p. (ukr).
2. Nafta I Gaz Podkarpacia. Oil and gas of the Precarpathian region (2004), Krakiv, Kyiv, 570 p. (ukr).
3. Marchuk Y. S., Klyuk B. O., Zhuk V. I. (2008), The History of gas industry of Ukraine in the memories of contemporaries, Taki Spravy, Kyiv, 320 p. (ukr).
4. Shvydchenko L., Vynohradova O., Soroka O. (2007), Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. The names of glorious contemporaries, Svit Uspikhu, Kyiv, 328 p. (ukr).
5. Buchko M. B., Kafarskyi V. I., Andrukhiv I. O., Hakh Y. M. [ed.] (2011), Ukraine: 20 years of independence, Ivano-Frankivsk, Nadvirna, 276 p. (ukr).
6. Stasiv M. Y. (1959), Oil, Gas and ozocerite of the Precarpathian region, State Publishing House of technical literature USSR, Kyiv, 68 p. (ukr).
7. Mysyovych R. (2012), The establishment of oil and gas management "Dolunanaftogas", *From the history of Dolyna: collection of historical and regional articles*, Dolyna, Vol. V, pp. 168-223 (ukr).
8. Malyarchuk O. M. (2008), Totalitaryzm proty zakhidnoukrainskoho sela, Ivano-Frankivsk, 228 p. (ukr).
9. Bratychak M. M. (2013), From gasoline Precarpathian plants to modern oil refining industry of Ukraine, *Oil and Gas branch of Ukraine*, № 2, pp. 33-37 (ukr).
10. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3611, p. 243 (ukr).
11. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3583, p. 161 (ukr).
12. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3581, p. 169 (ukr).
13. *State central Archives of the highest bodies of state power of Ukraine*, fond P-2, opys 13, sprava 4244, 359 p. (ukr).
14. *State central Archives of public associations of Ukraine*, fond 1, opys 24, sprava 89, p. 38 (ukr).

© Когут Оксана

Надійшла до редакції 12.01.2015

УДК 341.24+355.45](438)

ЛЕВИК БОГДАН,

кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ В ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД 1991-2011 рр.

Стаття присвячена геополітичному вибору Республіки Польща в пострадянський період, її військовій політиці. Проаналізовано повноваження Президента та законодавчого органу (сейму та сенату) з питань безпеки та оборони. Розглянуто виборчі симпатії під час парламентських та президентських виборів за останні 20 років. Охарактеризовані оборонна доктрина, Стратегія безпеки та оборони. Дано характеристику Збройним силам. Розглянуто відносини з країнами-сусідами, ЄС, США та Росією. Досліджено основні напрямки східної політики Республіки Польща.

Ключові слова: Республіка Польща; військова політика; геополітичний вибір; стратегія безпеки й оборони.

Постановка проблеми. Поява нетрадиційних не-військових загроз безпеці людства спонукала науковців повернутись до проблематики міжнародної й національної безпеки. Терористична атака 11 вересня 2011 р. на найпотужнішу країну світу - США - звернула увагу спеціалістів на важливість своєчасних превентивних заходів щодо боротьби з викликами й загрозами. Набутий міжнародний досвід у сфері безпеки переконує, що немає країни, здатної самостійно впоратись із сучасними загрозами. Аналіз доступних джерел із питань безпеки свідчить про необхідність розробки та вдосконалення сучасних систем безпеки на глобальному та регіональному рівнях. Якісний стан національ-

ної безпеки кожної країни відіграє роль у посиленні та якісному забезпеченні вищого рівня системи безпеки. Кооперація зусиль у питаннях безпеки й оборони стала нормою міжнародних відносин. Це переконливо доводить недавній історичний досвід країн Центрально-Східної Європи. Однією з таких держав є Республіка Польща (РП), безпосередній сусід нашої держави й хороший наш адвокат у Євросоюзі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні стратегічні аспекти національної безпеки досліджували В. П. Горбулін, А. Б. Качинський, Г. Ф. Митрофанов, С. І. Пирожков. Системи міжнародної та європейської безпеки були предметом вивчення М. О. Бай-

муратова, О. С. Бодрука, А. С. Гальчинського, О. О. Ковальової, О. С. Полторацького, М. Сунгуровського. Проблеми національної безпеки в контексті нових загроз розробляли О. С. Клітченко, Г. М. Перепелиця, С. Трохимчук. Серед зарубіжних учених слід назвати З. Бжезінського, Г. Кіссінджера, Дж. Кенна, С. Гантінгтона, Д. Волкогорова, Дж. Джоулвена, Дж. Мак-Коннела, Дж. Робертсона, Х. Солана, Ч. Кітча. Польські науковці, які долучилися до розробки окресленої проблематики, - К. Віктор, Т. Ємьоло, Р. Земба, Й. Качмарек, С. Кожей, Р. Кузьняр, Й. Куколка, В. Малендовский та ін.

Робота **має на меті** показати історичний шлях Республіки Польща в пострадянський період з питань вироблення й реалізації дієвих потуг у забезпеченні власної національної безпеки на регіональному та глобальному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Територія Польщі займає 312 685 кв. км. Довжина кордону 3496 км. Із них: із Німеччиною - 467 км, із Чехією - 790 км, Словаччиною - 541 км, із Литвою - 103 км, Білоруссю - 416 км, Україною - 529 км, із Росією (Калінінградська обл.) - 210 км. На півночі територія омивається Балтійським морем, довжина морського берега 440 км. Територія країни поділена на 16 воєводств, 308 повітів та 2489 ґмін, а також 65 міст зі статусом повітів. Республіка Польща - країна парламентської демократії. Населення нараховує 38,5 млн осіб. 97,6 % складають поляки, із яких 95 % римо-католики. Польська республіка - найбільша країна регіону Центрально-Східної Європи. Член ЄС, НАТО, Шенгенської (безвізової) зони.

Глава держави - президент, якого обирають на 5 років загальними прямими виборами. Посада президента була запроваджена у квітні 1989 р. на переговорах між правлячою політичною коаліцією, "Солідарністю", римо-католицькою церквою, профспілками. Тоді ж дійшли згоди щодо утворення парламенту - сенату та проведення виборів до вищих законодавчих органів. Конституція РП визнає Президента найвищим представником держави й гарантом неперервності державної влади (ст. 126 п. 1). Збройні сили (польськ. - *Sily Zbrojne*, далі - ЗС) слугують для охорони держави та неподільності її території, вони забезпечують безпеку й непорушність кордонів Польщі. Компетенція Президента виявляється у верховенстві над Збройними силами в межах безпеки й оборони. У мирний час Президент керує Збройними силами через Міністерство національної оборони - МНО (ст. 134, п. 2). Голова Генерального штабу, а також керівники різних видів ЗС призначаються на визначений час, тобто на визначену каденцію. Акти Президента про призначення голови Генерального штабу, а також керівників різних видів ЗС набувають чинності лише після підписання прем'єром (ст. 144, п. 2). Функції Головнокомандувача ЗС та Президента Польщі на час війни розмежовані. Президент здійснює цивільний і демократичний контроль за діяльністю ЗС через призначення посадових осіб. Фактичний рівень загрози для держави визначає голова Ради Міністрів. За його поданням Президент оголошує повну або часткову мобілізацію (ст. 136). Мобілізація проводиться в стані війни. Президент має законодавчі повноваження, які полягають у тому, що перед підписанням закону він має право звернутись до Конституційного Суду з метою встановлення відповідності закону чинній Конституції. У сфері внутрішньої та зовнішньої безпеки держави створено дорадчий орган при Президентові - Раду національної безпеки (ст. 135) [1, с. 147-149; 2].

Вищий законодавчий орган Держави - Національні збори, які складаються із сейму та сенату. Депутати сейму - 460 осіб, обираються на 4 роки за пропорційно-партійною системою. 100 депутатів сенату обираються за мажоритарною системою. Сейм визначає державну політику держави, формує уряд. Компетенція сейму та сенату у сфері оборони й безпеки визначені у IV розділі Конституції РП. Сейм ухвалює рішення про оголошення війни й миру. Таке рішення є остаточним і не вимагає додаткових узгоджень сенату чи Президента (ст. 116). Якщо сейм не може зібратись, то таке рішення ухвалює Президент. Сейм ухвалює програму Ради Міністрів з питань оборони й безпеки (ст. 159), проводить контроль за діяльністю МНО через постійні та надзвичайні комісії, а також через депутатські звернення й запити [2].

Чинна конституція, прийнята 1997 р. та схвалена на референдумі, обмежила повноваження президента, зокрема, при призначенні силових міністрів. Найвищі державні органи Польщі мають дієві правові та інституційні засоби забезпечення національних інтересів. РП увійшла у XXI ст. з вигідними геополітичними умовами. Польща захищена не тільки НАТО і ЄС, але й веде конструктивну регіональну співпрацю, залишаючись рівноправним учасником європейського та трансатлантичного діалогу [1, с. 151].

Після Другої світової війни РП пережила кілька суспільно-політичних криз (1956, 1968, 1970, 1976 рр., 1981 р.). У серпні 1980 р. у Польській Народній Республіці (ПНР) розпочалися масові страйки та протести проти комуністичного режиму. Народні маси очолила громадсько-політична організація "Солідарність", яка отримувала фінансову й моральну допомогу із Заходу. Представники "Солідарності" прагнули змінити режим у країні. У майбутньому Польщі потрібно було "віддавати" свій борг перед США, підтримуючи їхню політику в Європі та світі, ставши рупором американської політики в Центрально-Східній Європі (ЦСЄ). У грудні 1981 р. польська комуністична влада ввела воєнний стан на всій території країни. Таке рішення було прийняте під тиском ЦК КПРС. "Солідарність" змушена була перейти в підпілля, деякі її члени були заарештовані та зазнали репресій. Уведення воєнного стану на всій території Польщі унеможливило інтервенцію країни з боку військ Організації Варшавського договору (ОВД), однак це не позбавило поляків бажання боротись за свій демократичний вибір. Протистояння набуло характеру внутрішньопольського конфлікту [3-8].

Перші парламентські вибори відбулись у червні 1989 р., на яких "Солідарність" здобула майже всі місця в сенаті. 19 липня 1989 р. Народні збори обрали Президента Республіки Польща, ним став В. Ярузельський, якому визначили шестирічний термін перебування на посаді. Опозиційний уряд очолив Т. Мазовецький (вересень 1989 р.). Тоді ж було змінено назву країни на Республіка Польща. В армії було ліквідовано політвідділи, а військовослужбовцям заборонено членство в політичних партіях, була проведена департизація в органах внутрішніх справ і державної безпеки. Зовнішня політика держави зазнала розвороту в бік Заходу, що було задекларовано в "Основах польської зовнішньої політики" та "Оборонній стратегії Польської Республіки (листопад 1992 р.)" [11-12].

Вибори до місцевих органів у травні 1990 р. засвідчили повний провал комуністів, за них проголосувало менше 1 % виборців. ПОРП - Польська об'єднана робоча партія та її представник В. Ярузельський втрати-

ли народну підтримку. Тодішній Президент Польщі В. Ярузельський погодився достроково скласти свої повноваження. У цей час парламент прийняв поправку до Конституції про всенародне обрання глави держави на 5-річний термін. У нових виборах президента взяли участь три претенденти: Л. Валенса ("Солідарність"), Т. Мазовецький (прем'єр-міністр) і С. Тимінський (бізнесмен). У другому турі переконливу перемогу отримав Л. Валенса (75 %). На інавгурації він проголосив створення Третьої Речі Посполитої [9].

28 червня 1991 р. у Польщі прийняли новий закон про вибори, перейшовши на пропорційну систему. У жовтні 1991 р. відбулись вільні перші парламентські вибори. У голосуванні взяли участь усього 43,2 % виборців. У період 1991-1993 рр. змінилось три уряди, які очолювали Я. Ольшевський, В. Павляк, Х. Сухоцька. Після травневої 1993 р. урядової кризи Л. Валенса розпустив парламент. Новий виборчий закон від 28 травня 1993 р. установлював прохідний бар'єр для партій - 5 %, для коаліцій - 8 %. У нових сеймових виборах 1993 р. перемогу отримали ліві сили: Союз демократичних сил (20,7 %) та Польська селянська партія (15,3 %). Ними був створений уряд на чолі з В. Павляком. На початку 1995 р. новим прем'єр-міністром став Ю. Олекса, а за рік - В. Чімошевич. У цей період завдяки ефективним економічним реформам Польща пододала економічну кризу. У листопаді 1995 р. відбулись другі президентські вибори. У першому турі брало участь 17 кандидатів. Новим главою держави став А. Квасневський, представник соціал-демократичних лівих сил. Протягом 1993-1997 рр. тричі мінявся уряд. Парламентські вибори 1997 р. теж пройшли при низькій явці виборців - 48 %. Парламентську коаліцію створили Акція виборча "Солідарність" та Союз Свободи, які сформували уряд на чолі з Е. Безеком.

На початку 1998 р. сейм схвалив підписаний Конкордат (договір між церквою і державою) із Ватиканом, що зафіксував реальний вплив церкви в державі. Цим документом визнано законними церковні шлюби, запроваджено вивчення релігії в школі. У цьому ж році в країні було проведено адміністративно-територіальну реформу. 1999 р. розпочались реформи системи охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, освіти. Президентські вибори 2000 р. знову впевнено виграв А. Квасневський. Сеймові вибори 2001 р. залишили більшість у парламенті за лівими силами. Коаліційний уряд очолив Л. Міллер. Основна увага уряду була спрямована на підготовку Польщі до вступу в ЄС. Наступні парламентські вибори відбулись за низької активності виборців - 40,5 %. До парламенту увійшло шість політичних сил. Більшість отримали праві центристи: партія "Право і справедливність" (33,8 % голосів і 155 мандатів). Уряд меншості очолив К. Марцинкевич. У жовтні 2005 р. обирали главу держави, перемогу отримав мер Варшави Л. Качинський. Брати Лех та Ярослав Качинські домоглися виділення для Польщі з бюджету ЄС 90 млрд євро, які стали основою для інвестицій і стабілізації в економіці до 2009 р. У цей період Польща виступила проти підписання Енергетичної угоди (хартії) між ЄС та Росією. У відповідь Росія заблокувала ввезення польських м'ясопродуктів на російський ринок. Прем'єр-міністр Польщі Ярослав Качинський назвав цей період переходу від "похолодання" до "швидкого замороження". Згодом Польщу струсувала авіакатастрофа під Смоленськом 10 квітня 2010 р., у якій загинуло 96 польських високопосадовців, у т. ч. Президент Польщі Л. Качинський. Дочасні президентські вибори

привели до влади Броніслава Коморовського (53 %). 9 жовтня 2011 р. відбулись чергові парламентські вибори, які проходили в одномандатних округах. У виборах узяли участь 48,87 % виборців. Перемогу отримала "Громадська платформа" Д. Туска (39,18 % і 207 мандатів).

Оборонна доктрина РП від 1990 р. мала революційний характер. На цей час ще існувала світова соціалістична система, а СРСР уважався однією з найсильніших країн світу. Основні положення доктрини полягали в деідеологізації міждержавних відносин, визнанні авторитету міжнародних організацій, позбавленні ролі ворога в особі НАТО; висловлювалося занепокоєння з причин втягування Польщі у воєнні конфлікти поза волю Польщі (мається на увазі Організація Варшавського договору та її участь у національно-визвольних війнах іноземних країн), апелювання до національних інтересів держави. На той час Польща була стурбована існуючим конфліктом між НАТО і ОВД, який міг бути причиною застосування ядерної зброї. Польща визнала, що загрози її територіальній цілісності йдуть іззовні. Тож доктрина була заснована на стратегічній концепції перехідного періоду. Документ поряд із тим мав і недоліки. Зокрема доктрина не змогла спрогнозувати майбутню трансформацію ЦЄ, однак вона продемонструвала новий підхід до питань національної безпеки, стала сигналом про дистанціювання від ОВД та прагнення повної оборонної самостійності [10].

З приходом до влади демократичного уряду перед поляками постало питання захисту своїх національних інтересів як через механізм реалізації зовнішньої політики, так і через підвищення якості національної безпеки й оборони. Спочатку ПР не бажала вступати до НАТО, бо не мала дружнього договору з одним із найбільших її членів - Німеччиною. Зовнішня політика Польщі остаточно змінилась після розпаду СРСР. Польща ще в 90-х рр. минулого століття обрала для себе європейський шлях розвитку й рухалась у цьому напрямку крок за кроком. Інтеграція до НАТО і ЄС для Польщі стала пріоритетною метою зовнішньої політики. Про свої євроатлантичні наміри ПР оголосила відразу ж із набуттям справжньої державної незалежності та зміною зовнішньополітичного курсу (липень 1990 р. "Лондонська декларація"). Остаточне рішення Польща прийняла після 15-річного періоду, подолавши в суспільстві пережитки минулого. Маючи спільну історичну спадщину, єдиний географічний кордон, стратегічні відносини, ПР мала велике бажання передати Україні естафету "крайнього кордону" між Заходом і Сходом з метою самій стати повноправним членом європейського суспільства, а не східноєвропейським "фільтром" від нелегальної міграції, організованої злочинності, тероризму, наркотрафіків та інших характерних негативних східних явищ. У своїх економічних реформах Польща намагалась якомога далі триматись від Росії та її політики експансії. Поляки зуміли посилити роль самоуправління в суспільстві, знизити вплив зовнішніх та внутрішніх загроз на свою економіку. Держава активно підтримала малий бізнес, зробила для нього легкодоступним банківські кредити. 73 % польських військових ще в 1998 р. підтримували участь польської армії в натівських структурах, розуміючи, що це майбутнє реформування, трансформація і модифікація збройних сил. Наприкінці ХХ ст., у 1999 р., Польща вступила до НАТО, ЄС, стала країною Шенгенської угоди [11-12].

На цей час Польща отримала найефективнішу су-

часну гарантію національної безпеки від НАТО і ЄС. Територіально Польща стала форпостом НАТО на Сході Європи й дала згоду розмістити на своїй території натівські військові бази. ПР вдало вийшла з пострадянського простору і відразу категорично заявила про свою незгоду з неоімперською політикою Росії та необхідністю бути в кільватері її зовнішньої політики. Поляки вважають, що Польща інституційно й ідентифікативно пов'язана із Заходом. Цю умову польські політики вважають важливою для захисту своїх національних інтересів. Польське суспільство пов'язує сучасну Росію з посткомуністичною ідеологією, а схід від своєї території рахує як пострадянський простір, виокремлюючи Україну. Конституційно ідеологія комунізму й фашизму в Польщі заборонені як антинародний світогляд. На сьогодні РП пробує розіграти карту регіонального лідера, посередника між Сходом і Заходом. У свою чергу Польщі спочатку було важко зайняти гідне місце в Євросоюзі через певні труднощі в польсько-німецьких стосунках. Їх потрібно було покращувати, тому в 1990 р. у листопаді ПР заключила договір про співробітництво з Німеччиною; а в 1991 р. у червні - договір про кордон. Польща змінила основного європейського партнера, замість Франції ним стала Німеччина. Втрата Францією своєї ролі у стосунках із Польщею була пов'язана з тим, що Німеччина прагнула й інтеграції, і розширення як ЄС, так і НАТО; Франція не хотіла говорити про розширення; питання набуття тісних зв'язків з НАТО було недостатньо оцінено з боку Франції. Німеччина хотіла зсунути кордон нестабільності, який був тривалий час на кордоні з Польщею. Таким чином було вирішено спірні питання між Польщею і Німеччиною [11, с. 1].

Польща довго шукала стратегічний шлях вирішення питання державної безпеки й оборони. Консультації зі своїми сусідами з питань євроатлантичної інтеграції привели до створення Вишеградської четвірки, куди ввійшли Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина. Варіант шляху нейтральної держави для ПР був дуже матеріально витратним та неефективним. Значна частина фахівців називали його утопічним. У період 1992-93 рр. у країні існувало дві ініціативи: пропозиція тодішнього президента Леха Валенси про створення НАТО-2 (Центрально-Східна Європа, Україна, Білорусь, Болгарія, Румунія, три країни Балтії: Литва, Латвія, Естонія). Рада Північноатлантичного співробітництва була неефективна для поляків, як міст між ними та НАТО. Друга пропозиція - співпраця з країнами Східної Європи, щоби потім адаптуватися швидко до НАТО. Фактично стався перехід від НАТО-2 до НАТО.

Після розпаду Радянського Союзу Польща отримала неофіційний статус "сірої зони" між Європою та дезінтегрованим пострадянським простором. Оборонна стратегія 1992 р. передбачала восьмирічний термін дії. У документі розглядалися варіанти регіональних конфліктів переважно на території СРСР. Документ повторив оцінку воєнних загроз, викладених рік перед цим у стратегічній концепції НАТО [13]. Стратегічна концепція базувалась на двох напрямках: перший - міжнародна співпраця у військовій сфері, другий - інтеграція до євроатлантичних структур.

1993 р. став останнім роком, коли польська країна зазнала змін аж трьох урядів протягом одного року, у результаті чого було визначено три національні пріоритети: інтеграцію до ЄС і НАТО із закріпленням цього наміру в урядових документах; активізація та посилення регіональних відносин; збереження східного вектора в зовнішній політиці. Політика ПР відтоді стала більш

прагматичною. Вона почала приділяти більше уваги відносинам на двосторонньому рівні, окремо виділивши відносини з ЄС та НАТО.

Так, у 1995 р. відбулось покращення відносин Польщі з Францією. Остання вже більш ліберально ставилась до вступу Польщі до НАТО, і сприяло цьому процесу потепління у відносинах між Францією та США. Пріоритетом для ПР на Сході залишались РФ, Україна, Білорусь, Литва - усі вони мали однакові стартові умови на той час.

У період 1995-98 рр. Польща поступово наближалась до НАТО. Вона здійснювала реформування збройних сил й озброєння. ПР безпроблемно увійшла в НАТО. 1997-98 рр. особливий статус Польщі в Центрально-Східній Європі визначив її зовнішню політику. ПР хоче зайняти місце лідера в регіоні, куди відносить Білорусь, Литву, Україну. Польща виступала за активізацію відносин із професійними союзами, щоби повернути Білорусь до демократичних начал і таким чином наблизитись до Білорусі. 1998 р. був характерним прийняттям концепції геополітичного плюралізму, експорту регіональної стабільності. Польща планувала створити низку регіональних утворень, вважаючи себе мостом між Заходом та Сходом. Тодішній період характерний декларацією нових відносин із РФ; поверненням Польщі до Європи; активною економічною співпрацею в Центральної Європі плюс Німеччина; регіональним лідерством у Східній Європі (Молдова, Україна, Білорусь); структурованню розвитку Польщі як члена НАТО. 70 % часу уряд приділяв співробітництву з Великобританією та США - це стало зовнішньополітичним пріоритетом для ПР [14].

У період 1997-1998 рр. ЄС виділили Польщі 23 млн євро на облаштування східного кордону й побудову 19 прикордонних застав за європейськими стандартами, на відстані 25-30 км одна від одної.

Стратегія безпеки РП 2000 р. та основи Стратегічної оборони були схвалені Радою Міністрів 4 січня 2000 р. Стратегія складається зі вступу та чотирьох розділів: основи польської політики безпеки; загрози і викликів; площини активності й інструментів, що реалізують політику безпеки Польщі; основи і стратегії оборони. Стратегія розроблялась після вступу Польщі до НАТО, що суттєво змінило геополітичне становище й геостратегічну позицію РП. У своїй стратегії безпеки Польща виходить із даних, що власні кордони вона вважає непорушними та не має жодних територіальних претензій до країн-сусідів, а також не прагне зміцнювати свою безпеку коштом безпеки інших (ст. 1.1.2). Свою безпеку РП пов'язує з країнами НАТО і ЄС. У стратегії передбачено раннє реагування на кризові ситуації й протидія можливим конфліктам. Польща вважає, що надмірна концентрація звичайних озброєнь на території України й Білорусі несе в собі певну загрозу при порушенні їх внутрішньої стабільності. Також РП вважає, що знаходиться в зоні підвищеного ризику поширення зброї масового ураження. Стратегія акцентує на загрозах невоєнного характеру: ядерній та енергетичній безпеці, загрози незаконної міграції, появи транснаціональних груп, можливості терористичних актів. Польща зацікавлена у створенні європейської кооперативної системи безпеки. Із цієї метою ПР буде брати активну участь у зміцненні НАТО на європейському континенті та співпраці між ЄС та Альянсом. Свою систему національної безпеки РП буде узгоджувати з вимогами НАТО. Польща зацікавлена в конструктивному розвитку співпраці постійної Ради "Росія - НАТО" і Комісії "Україна - НАТО", а також роботи в рамках програми Альянсу

"Партнерство заради миру" з пострадянськими республіками [15].

Після терористичних актів 11 вересня 2001 р. у Вашингтоні Польща також переглянула свою Стратегію національної безпеки, прийнявши нову її редакцію від 22 липня 2003 р., її підписав Президент 8 вересня 2003 р. За змістом Стратегія збігається з Європейською стратегією безпеки "Безпечна Європа в більш надійному світі", яка була представлена в м. Салоніках 2 червня 2003 р. на саміті Ради Європи. Основними нетиповими викликами міжнародній безпеці було визнано міжнародний тероризм і накопичення зброї масового ураження, які, як правило, мають зовнішнє походження. Така ситуація вимагала посилення апарату внутрішньої безпеки (спеціальні служби, поліція, прикордонні війська тощо). Зовнішні джерела безпеки вимагали реформування збройних сил, підвищення їх професійності й мобільності, готовності до проведення швидких та ефективних превентивних дій за межами держави. Польща, дотримуючись європейської політики безпеки й оборони, усвідомлює свою роль у забезпеченні безпеки по периметру євроатлантичної спільноти, а також готовність виступати миротворцем у глобальному масштабі. У регіональному вимірі Польща підтримує європейські та євроатлантичні прагнення країн-сусідів. Стратегія 2003 року є державною концепцією безпекової політики Польщі, на відміну від попередньої Стратегії 2000 р., яка була лише керівним документом для уряду. Слід зазначити, що після прийняття США нової Стратегії національної безпеки в березні 2006 р. Польща 13 листопада 2007 р. активізувала свою стратегію, урахувавши зміни, які відбулись на європейському континенті [1, с. 138-143; 16].

11 років перебування Польщі в НАТО дали свої позитивні результати. Ці роки поляки вважають часом стабільної безпеки. Цей час довів верховенство саме цього військово-політичного союзу над іншими. Членство в НАТО надало свободу дій з боку Польщі на міжнародній арені. Польща за ці роки отримала значні іноземні інвестиції, розбудувала свою економіку, набагато випередивши Україну. Польща намагається стати регіональним лідером, однак їй бракує міжнародного досвіду в цьому статусі.

Використавши час перебування в Альянсі, Польща вирішила для своїх національних інтересів три важливі речі: вона може брати участь у прийнятті рішень і спільному формуванні дій Альянсу; проводити консультації з безпекових питань із державами-членами НАТО; робити свій матеріальний, політичний, військовий та інтелектуальний внесок, використовувати потенціал НАТО. Союзницька система НАТО всередині країни знайшла своїх партнерів-прибічників.

Свою східну зовнішню політику Польща розглядає як продовження західного стратегічного партнерства. Спробу створення Росією осі Україна-Білорусь-Росія польські політики наразі розцінюють як загрозу ЄС, а спроби відновити пострадянські чи постсоціалістичні військово-політичні союзи - як загрозу для європейської безпеки. Польща вважає це загрозами своїм національним інтересам і намагається нейтралізувати ці спроби через активацію своїх зовнішніх стосунків з Україною та Білоруссю. Унаслідок історичного розвитку в громадян Польщі та України сформувалось негативне ставлення до Москви. Польща стала хорошим посередником між ЄС та Україною. Однак цим потугам польських дипломатів заважають радикально налаштовані політичні сили з обох боків. Сьогодні східна зовнішня

політика Польщі обмежується розповсюдженням політико-економічного досвіду [17-18].

Польща завжди прагнула забезпечити свій захист зі Сходу. Для цієї мети були обрані Україна й Білорусь як "санітарний кордон". Саме РП першою перестала розглядати ці дві держави як територію Росії. На підставі цих вихідних даних польськими політиками й формувались геополітичні концепції. Сучасна польська концепція зовнішньої політики носить назву її засновників Мерошкєвського-Гедройця. Суть цієї політики полягає в підтримці демократичних держав, які звільнились від Радянського Союзу. До них відносять Україну, Литву та Білорусь, а також республіки Південного Кавказу та Молдову. Ця концепція сформована на протидію політиці Кремля. Поляки вже давно передбачали, що Російська Федерація готова застосувати зброю у відстоюванні своїх національних інтересів за межами власної території. Сучасна геополітика Польщі найкраще висвітлена в програмі ЄС "Східне партнерство", затвердженій 2008 р. Інструментами реалізації "Східного партнерства" є програма парламентської співпраці, угоди про асоціацію, створення зон вільної торгівлі, зміцнення енергетичної безпеки. Фінансування проводиться з бюджету ЄС, у період 2009-2013 рр. на її реалізацію було виділено 600 млн євро. Польща досить серйозно ставиться до розробки на науковому ґрунті своєї східної політики, про це свідчить велика кількість інформаційно-аналітичних фондів: Фонд Стефана Баторія, Інститут Центрально-Східної Європи, Центр східних досліджень, Колегія Східної Європи, Центр вивчення Східної Європи при Варшавському університеті та ін.

Адаптуючись до політики НАТО і ЄС, Польща одночасно повинна задовольняти й власні інтереси. Розуміючи, що сучасні глобальні загрози для НАТО повною мірою стосуються й Польщі, країна шукає своє місце в глобальній безпековій системі. Цей процес викликає певну напругу й внутрішні дискусії в країні, але це нормальне явище для демократичного суспільства. Обговорення повинно завершитись суспільно-політичним порозумінням. Адаптуючись до нових загроз, НАТО не втрачає своєї основної функції - забезпечення безпеки й оборони країн-учасниць, і це імponує Польщі. НАТО перетворюється на глобальну організацію, що змушує її членів досягати політичної згоди в трансатлантичних взаємовідносинах.

Неминуча глобалізація НАТО вимагає збільшення контрольованої оперативної території, що приносило б велику ефективність міжнародним операціям. Поряд з існуванням НАТО формуються вільні коаліції, які виникають на ґрунті союзницьких процедур. Прагматична вигода Польщі полягає в тому, що надійна глобальна система безпеки збільшує власний потенціал і безпеку самої РП. Военна спроможність європейських країн повинна зростати, щоб запланована система безпеки Європи відповідала сучасним викликам та загрозам. Європейська система безпеки не повинна дублювати існуючі безпекові системи. У першу чергу це стосується НАТО. Ці два безпекові організми повинні доповнювати, зміцнювати один одного, знаходячись у стані змагальності. Сучасні проблеми можуть бути вирішені за умови об'єднання. Польща в цьому однозначна й висловлюється за збалансованість цих обох процесів. РП виступає проти вибору якоїсь однієї безпекової системи. Польща не приховує своєї позиції щодо розширення НАТО, уважаючи, що це розширення зони безпеки та стабільності. Цей процес повинен бути відкритим для всіх європейських країн, які мають бажання подолати загрози та небезпеки.

У свою чергу, зміни, які відбулись у НАТО, розвинули політичні функції та розпочали перебудову польських військових можливостей. Особливість цих змін полягає в акцентуванні на мобільності та якості (сучасності) військ. НАТО прагне надавати своїм силовим чинникам юридично узаконену підтримку. Польща готова брати участь у союзницьких операціях і навчально-стабілізаційних місіях, розуміючи необхідність модернізації власних збройних сил за союзницькими стандартами, несучи відповідні фінансові витрати. Протягом останнього часу Польща була присутня в усіх таких заходах НАТО від Боснії й Герцеговини через Албанію, Македонію, Косово, Середземне море до Афганістану, Іраку та Пакистану. Така участь посилює союзницький дух і солідарність між країнами, впливає на трансформацію оборонної системи держави.

Рішення НАТО для Польщі з точки зору економіки є вигідним та дешевим, воно має високий критерій користі та вартості. У перспективі Польща отримує набагато більше, ніж вносить до бюджету НАТО. Крім цього, ПР як член Північноатлантичного альянсу бере безпосередню участь у спрямуванні союзницьких інвестицій та визначення ієрархії заходів. Польські підприємства отримують господарські замовлення, які фінансуються НАТО. Безперечно, це фінансова вигода. Така ситуація відкриває передумови для експансії польських фірм на світовій арені, що приносить пряму користь економіці Польщі. Альянс, посилюючи безпеку ПР, посилює і її міжнародний авторитет та позиції як стабільної й передбачуваної країни. Для іноземних інвесторів це надійний та суттєвий сигнал для прийняття рішення про довгострокові фінансові вливання на польську територію [19].

Польща дала згоду на розміщення на своїй території, починаючи з 2013 р., елементів європейської системи ПРО. Це стурбувало Кремль. У грудні 2010 р. уперше за 8 років Варшаву відвідав російський Президент Д. Медведєв. Після його візиту польський сейм ухвалив закон про заснування Центру польсько-російського діалогу та порозуміння.

Станом на 2009 р. Польща при населенні 38,482 млн осіб виділила з бюджету 8,63 млрд доларів США на військові витрати. Збройні сили нараховують 100 тис., їх комплектація відбувається за призовом. Резерв складає 234 тис. осіб, мобілізаційний резерв республіки - 10,3 млн осіб. Польща має найбільші за чисельністю війська серед країн ЄС.

З 1 січня 2010 р. Польща перейшла на контрактну основу комплектування ЗС. Призов скасований. Комплектування армії проводять 16 штабів військових адміністрацій воєводства та 110 комісаріатів. Завдання, які стоять перед Збройними силами РП, передбачені Стратегією оборони Республіки Польща 2000 р. Загальне керівництво ЗС у мирний час проводить міністр національної оборони, як правило, цивільна особа. Генеральний штаб ЗС входить до складу МНО РП. Розвиток ЗС відбувається відповідно до програми "Модель ЗС Польщі 2009-2018".

ЗС складаються із сухопутних (СВ), повітряних (ПС) та морських (ВМС) видів. Сюди ж відносять сили спеціальних операцій, інспекторат підтримки, інспекторат військово-медичної служби, військову жандармерію. Загальна чисельність армії становить 100 тис. осіб., із них у СВ - 68 тис., у ПС - 29 тис., ВМС - 12 тис., у ССПО - до 1700, в інспектораті підтримки - 11 тис., в інспектораті військово-медичному до 1 тис., військовий жандармерії - 4,5 тис. Чисельність цивільних осіб в армії до 5

тис. Чисельність ЗС є мінімально допустимою і скорочуватись більше не буде.

Сухопутні війська (пол. *Wojska Ladowe*) складаються з трьох дивізій, двох танкових й однієї механізованої. Кожна з дивізій складається з бригад. Так, танкова дивізія має дві танкові й одну механізовану бригади. Бригада складається з трьох-чотирьох батальйонів. До складу СВ входять гірничо-піхотна бригада, окремі повітряно-десантна й десантно-штурмова бригади, бригада армійської авіації (100 бойових та 40 допоміжних гелікоптерів), три окремих розвідувальних полки, три окремих артилерійських полки, два саперних полки, два полки радіаційно-хімічного захисту, батальйон зв'язку. На озброєнні у СВ знаходиться біля 700 танків (ПТ-91 "Тварди" - модифікація Т-72, німецькі "Леопарди-2А4"), 420 самохідних артилерійських установки "Гвоздика" й "Акація", 120 мінометів, 120 протитанкових ракетних комплексів. Військово-навчальна структура охоплює навчальні центри, школи, шість навчально-тренувальних баз і полігонів.

Повітряні сили (пол. *Sily Powietrzne*) мають два крила тактичної авіації (три бази) й одне крило транспортної авіації (дві бази). Є крило навчальної авіації (дві бази). На озброєнні знаходиться 120 бойових літаків, 35 літаків транспортної авіації, 50 навчальних. До ПС відноситься 80 бойових і допоміжних гелікоптерів.

Система національної протиповітряної оборони охоплює одну зенітно-ракетну бригаду із шістьма дивізіонами, які оснащені зенітно-ракетними комплексами С-125 "Неба-SC" та С-200 "Вега". Радіотехнічні війська представлені бригадою, до складу якої входить чотири батальйони, оснащені РЛС польського та італійського виробництва. Керівництво держави дало згоду на розміщення на території Польщі елементів протиракетної оборони США. Із цього питання між військовими експертами йде дискусія, наскільки позитивно таке розміщення відобразиться на ППО РП.

Військово-морські сили (пол. *Marynarka Wojenna*) у своєму складі мають ударну флотилію та флотилію оборони узбережжя, бригаду морської авіації, центр морських операцій. На озброєнні знаходяться п'ять дизель-електричних підводних човнів (потребують заміни), два фрегати, корвет, штабний корабель, 20 мінно-тральних, два розвідувальні, п'ять ракетних, вісім десантних кораблів. Бригада морської авіації розміщена на двох базах, на яких дислоковані десять патрульних, два військово-транспортних літаків та 30 гелікоптерів різного призначення. 2012 р. сеймом прийнята "Концепція розвитку ВМС Польщі до 2030 р.", яка полягає в радикальній модернізації військового флоту, що пройде в три етапи. Метою модернізації є приведення ВМС до стандартів НАТО.

Сили спеціальних операцій представлені підрозділами "Командос", "Грім", "Формоза", "Ніл", "Агат". Їх розвиток проходив відповідно до "Плану будівництва збройних сил Польщі на 2007-2012 рр.". Формується спеціальна авіаескадрилья для забезпечення ССПО.

Система підготовки кадрів для ЗС включає військові академії, вищі офіцерські школи, навчальні центри видів та родів збройних сил.

З 1999 р. польські військовики беруть участь у миротворчих операціях ООН та НАТО.

Військовий бюджет становить до \$ 5 млрд. До 2022 р. передбачено на модернізацію виділити \$ 40 млрд. Заплановано до 2023 р. оновити армію на 70 %. Станом на 2009 р. РП займала 21 позицію у світі за рівнем військових витрат.

В економічних успіхах Польщі слід відзначити її підготовленість до сприйняття нових ринкових відносин. Програма розвитку (Бальцеровича) заклала основи для ринкових відносин. "Шокова терапія" за короткий час стабілізувала господарство та дозволила лібералізувати економіку (запровадити єдиний валютний курс, конвертування злого, усунення податкових пільг). До початку 2002 р. 70 % підприємств були роздержавлені. Американські банки списали Польщі 50 % зовнішнього боргу (\$ 46 млрд), а банки Західної Європи списали відповідно 70 % боргу. У польську економіку вклали капітали близько 890 фірм із 35 країн. Віце-прем'єр-міністр з економічних питань Л. Бальцерович представив сейму Фінансову стратегію держави на 1999-2001 рр. Економічно у 2000 р. Польща увійшла до десятки держав, які за темпами зростання майже вдвічі перевищують середньосвітовий рівень. 1994-2001 рр. щорічний приріст ВВП був 6 % і становив у 2002 р. \$ 373,2 млрд (\$ 9700 на душу населення), а 2011 р. ці показники відповідно становили \$ 514,5 млрд, і \$ 13510. Позитивний розвиток економіки Польщі полягає у використанні \$ 95 млрд із ресурсів ЄС до 2015 р.

Далі слід коротко розглянути питання взаємовідносин РП зі своїми безпосередніми сусідами, стратегічними партнерами й противниками.

Говорячи про стратегічне партнерство України і Польщі, слід зауважити, що, хоча наші країни стали стратегічними партнерами ще з 1996 р. (Польща однією з перших визнала незалежність України й бажала разом продовжити цей євроатлантичний інтеграційний процес), з 2010 р. почалося охолодження стосунків між країнами. І це було пов'язано не тільки з різними поглядами на відносини з НАТО та ЄС, але й із різними офіційними позиціями держав щодо трагічних подій на Волині в 1944-1946 рр.; питань відновлення військових поховань у Галичині; нового режиму перетину кордону Речі Посполитої українськими громадянами. Дуже негативно вплинули на ставлення Польщі до України взаємовідносини останньої з Російською Федерацією, зокрема те, що Україна розширювала військово-технічне співробітництво з Росією, надаючи особливого значення військовій дипломатії. Стратегічне партнерство з Росією до 2013 року скидалось на патерналізм і підтримку Росії в її прагненні створити українсько-білорусько-російську військово-політичну вісь, закріпивши її в майбутньому союзним договором.

Стосунки Польщі з Литвою мають давню історію, яка бере свій початок від спільної держави, заснованої внаслідок Люблінської унії 1569 р. Поляки іноді жалкують за Вільнюсом (Вільно), який був приєднаний до Польщі 1920 р., а тепер є столицею Литви. У Польщі не зовсім дотримуються права 250 тис. литовців, які прагнуть своїх національних шкіл для навчання. Натомість у Литві діє 120 польських шкіл. Тут також можна отримати вищу освіту польською мовою. У Польщі більш ніж удвічі зменшилась кількість литовських шкіл. У свою чергу, Литва не поспішає виконувати свої зобов'язання щодо повернення нерухомості та земель польським громадянам, які були насильно переселені з Вільнюса та його околиць після Другої світової війни.

Відносини з Білоруссю досить напружені, майже конфліктні. Польща відкрито підтримує білоруську опозицію та її лідерів у їхньому намаганні провести демократичні зміни в країні. Саме Польща була ініціатором зробити нев'їздними до ЄС 243 білоруських чиновників і 32 компанії. Одночасно це не заважає ЄС у 2012 р. збільшити товарообіг із Білоруссю на 27 %.

Німеччина після завершення Другої світової війни зміла посісти домінуюче місце в Європі. Її прагнення "м'яко" контролювати зовнішню політику Польщі особливо помітне у відносинах Польща - Росія. Німеччина холодно сприймає польське намагання бути рупором американської політики в Європі. На порядку денному актуальним залишається питання німецьких територій на схід від річок Одер і Ніса, що ставить під сумнів західний кордон Польщі. Також не вирішена проблема 2 млн поляків, які проживають у Німеччині як національна меншина. Німеччина замовчує це питання, бо ячись ланцюговою реакцією по відношенню до інших меншин (передусім турків).

Відносини з США РП розглядає як стримування Німеччини із Заходу та Росії зі Сходу. Польща підтримує зовнішню політику США. Так, усупереч позиції Франції та Німеччини, МНО виділило у війні в Іраку 1700 військових, а згодом надало можливість розмістити на своїй території секретну в'язницю ЦРУ для терористів Аль-Каїди. Хороші перспективні напрацювання Польща має із США в питаннях безпеки й оборони. Польський уряд дав згоду на розміщення елементів ПРО США на власній території. Однак свої військово-політичні пріоритети США переносять в Азію, де знаходиться реальна загроза цивілізованому світу: тероризм і розповсюдження зброї масового ураження.

Взаємовідносини Польщі та Російської Федерації слід охарактеризувати як прохолодні. Основними "гарячими" питаннями залишається енергетична безпека (постачання російського газу) та Катинська трагедія, яка полягала у вбивстві 1803 польських офіцерів під Смоленськом у роки Другої світової війни, ще 14542 були винесені смертні вирoki. 2012 р. Європейський суд визнав цю подію військовим злочином. Свою провину визнала 2010 р. із цього приводу й Державна Дума РФ.

У сфері безпеки Республіка Польща своїми гарантіями розглядає НАТО, ЄС та США. РФ оцінюється в негативному ракурсі. Інструментом додаткової гарантії безпеки Польща використовує демократичні зміни в Україні, Молдові та Білорусі [20].

Висновки

На прикладі сучасної Республіки Польща відстежено тісний взаємозв'язок між національною й міжнародною безпекою. РП проводить проамериканську політику в Європі, яка має превентивний характер. Польща розглядає європейську політику безпеки й оборони як доповнення до політики НАТО. Вступ РП до ЄС у червні 2004 р. збільшив її гарантії безпеки (західний пріоритет). Польща дотримується позиції необхідної присутності НАТО в Європі. Із ростом рівня безпеки для Польщі виріс і рівень відповідальності за її стан на європейському континенті. На тлі постійної зміни в середовищі безпеки в Європі ця роль зростатиме. Польська східна політика 1990-2011 рр. - це комплекс відносин із Росією, відносини з Україною другорядні, швидше сусідські та регіональні. Для України Польща пропонує транскордонне співробітництво, "Східне партнерство" за програмою ЄС, політико-економічні консультації та ознайомлення з досвідом виходу з посткомуністичної ситуації. Польща приходить до висновку, що працювати немає для кого і немає з ким. Таке ставлення буде зберігатись до тих пір, поки Україна не розпочне реальних демократичних реформ і змін. Україна й Білорусь для Польщі своєрідний "санітарний кордон", що спонукає її проводити активну східну політику. Польські політики

були б задоволені поверненням до концепції Балто-Чорноморського союзу. Маючи вигідне географічне та геополітичне розташування в ЦСЄ Польща хоче відігравати роль регіонального лідера в безпековому та економічному середовищі. Теперішня ситуація у відносинах між Україною та Росією є загрозою національній безпеці Польщі. Зовнішня політика РП направлена проти російської агресії та на зупинення порушення міжнародного права з боку Росії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давыдов Ю. П. Поиски привилегированного партнера / Ю. П. Давыдов // США. Канада : экономика, политика, культура. - 1998. - №5. - С. 3-17.
2. Антонюк С. М. Общественно-политический кризис в Польше и католическая церковь (1980-1981 гг.) / С. М. Антонюк, О. О. Чистяков // Вопросы новой и новейшей истории. - К., 1989. - Вып. 5. - С. 40-47.
3. Борецкий М. Дома и танки помогают? Военное положение в Польше в документах, воспоминаниях и оценках очевидцев / М. Борецкий // Новое время. - 1991. - № 16. - С. 22-24.
4. Брониславский Е. Польский диалог / Е. Брониславский, Г. Вачнадзе. - Тбилиси : Ганатлеба, 1990. - 640 с.
5. Грибков А. И. "Доктрина Брежнева" и польский кризис начала 80-х годов / А. И. Грибков // Военно-исторический журнал. - 1992. - № 9. - С. 46-56.
6. Денчик В. А. Польская "Солидарность" - этапы развития / В. А. Денчик // Полис. - 1991. - № 4. - С. 167-174.
7. Несломленная Польша на страницах "Русской мысли" (декабрь 1981 - декабрь 1982 гг.). - Париж : Русская мысль, 1984. - 277 с.
8. Струтинський В. 13 грудня 1981 р. в політичній історії Польщі: міфи та дійсність / В. Струтинський // Науковий вісник Чернівецького університету. - Чернівці : Рута, 2000. - Вип. 73-74. - С. 199-218.
9. Тимків Я. І. Зовнішньополітичні аспекти формування

і реалізації політики національної безпеки Республіка Польща в сучасних умовах : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Я. І. Тимків ; Львівський національний університет ім. Івана Франка. - Львів, 2006. - 225 с.

10. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі / Я. Тимків. - Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2011. - 224 с.
11. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Wydanie drugie. - Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2002. - 96 s.
12. Линник Д. І. Зміни зовнішньополітичного курсу Польщі у зв'язку з розпадом Радянського Союзу [Електронний ресурс] / Д. І. Линник. - Режим доступу : http://sites.znu.edu.ua/eurointegration/Zbirka/19_linnik.pdf.
13. Рішення № 1/90 Комітету оборони країни від 21 лютого 1990 р. Doktryna obronna Rzeczypospolitej Polskiej // Rzeczypospolita. - № 48 z 26. 02.1990 r.
14. The Alliance's Strategic Concept. Agreed by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Rome on 7-8 November 1991 // NATO Handbook. - Brussels, 1995.
15. Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej od 4 stycznia 2000 r.
16. Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej od 22 lipca 2003 roku.
17. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти : [монографія] / О. С. Бодрук. - К. : НІПМБ, 2001. - 300 с.
18. Чигак В. Становище Польщі в Центральній Європі та її взаємовідносини з Україною [Електронний ресурс] / В. Чигак ; [пер. Адріса Віняускаса] // "І". - Львів, 1997 - № 7. - Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n10texts/czihak.htm>.
19. Договір про Європейський Союз. Розділ V. Положення про спільну зовнішню політику і політику безпеки. - К. : Вид-во "Port-Royal", 1999. - С. 20-29.
20. Свешніков С. Політика безпеки і воєнно-політичні відносини Польщі / С. Свешніков // Наука і оборона. - 2013. - № 3 - С. 3-14.

Левик Богдан,

кандидат исторических наук, ведущий научный сотрудник
Национального университета "Львовская политехника", г. Львов

ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ ПОЛЬШИ В СФЕРЕ БЕЗОПАСНОСТИ В ПОСТСОВЕТСКИЙ ПЕРИОД 1991-2011 гг.

Статья посвящена геополитическому выбору Республики Польша в постсоветский период. Проанализированы полномочия Президента и высшего законодательного органа (сейма и сената) по вопросам безопасности и обороны. Рассмотрены избирательные симпатии во время парламентских и президентских выборов за последние 20 лет. Дана характеристика оборонной доктрине, Стратегии безопасности и обороны. Описан состав и вооружение всех видов Вооруженных сил. Рассмотрены отношения с государствами-соседами, ЕС, США, Россией. Исследованы основные направления восточной политики Республики Польша.

Ключевые слова: Республика Польша; военная политика; геополитический выбор; стратегия безопасности и обороны.

Levyk Bogdan,

Candidate of Historical Sciences, Chief Research Officer,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

PROTECTION OF NATIONAL INTERESTS OF POLAND IN THE FIELD OF SECURITY DURING THE POST-SOVIET PERIOD OF 1991-2011

The paper deals with the geopolitical choice of the Republic of Poland during the post-Soviet period. The main attention is focused on the national military policy over 1991-2011. The structure and powers of security and defense governmental departments - the President, Popular Assemblies (the Sejm and Senate) - are examined.

The results of electoral preferences at Parliamentary and Presidential elections are chronologically presented. The first defence doctrine of Poland of 1993 and its revolutionary nature as well as the defence doctrine of 1993 are described. The implementation process of the national interest protection through the instrument of foreign policy is shown, specifically through the European integration and accession to the NATO military and political bloc. Interrelations with the European neighboring countries and a strategic partner - the USA within the military cooperation and economics are analyzed. The 'cold' international relations with the Russian Federation are pointed out.

The Security Strategy and the basics of the Polish strategic defence of 2000 after accession of the country to the North Atlantic Alliance are examined and the main priorities in the then military policy are identified. The new National Security Strategy of 2003, adopted after the al-Qaeda terrorist acts against the USA in 2001, is looked into. The role and position of the Republic of Poland in the NATO, its willingness to establish a joint European security system as a complementary element of the global system are indicated. The economic and political benefits of the NATO and EU memberships are emphasized.

The Armed Forces of the Republic of Poland and their services are described. Economic steps of the Polish government over the recent 20 years, aimed at stabilization of its development and sustainable social policy, are analyzed. The main geopolitical conception of Poland is reviewed, which implies an active foreign policy in the East.

Key word: the Republic of Poland; military policy; geopolitical choice; security and defence strategy.

REFERENCES

1. Davydov Yu.P. (1998), The search for a privileged partner in: *USA. Canada: Economics, Politics, Culture*, № 5, pp. 3-17 (rus).
2. Antonyuk S.M., Chystyakov O.O. (1989), *Issues of Modern and Contemporary History*, Vol. 5, Kyiv, pp. 40-47 (rus).
3. Boretskyy M. (1991), *Novoye vremya*, № 16, pp. 22-24 (rus).
4. Bronyslavskyy E., Vachnadze H. (1990), Polish dialogue, Hanatleba, Tbilisi, 640 p. (rus).
5. Hrybkov A.Y. (1992), *Voyenno-istoricheskiy zhurnal*, № 9, p.46-56 (rus).
6. Denchik V.A. (1991), *Polis*, № 4, pp. 167-174 (rus).
7. Unbroken Poland on the pages of "Russian idea" (December 1981 - December 1982 (1984), *Russkaya mysl*, Paris, 277 p. (rus).
8. Strutynskyy V. (2000), *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, Vol. 73-74, Ruta, Chernivtsi, pp. 199-218 (ukr).
9. Tymkiv Ya. I. (2006), *External aspects of the formation and implementation of national security policy Poland in modern conditions*, Thesis for the degree of doctor of Historical sciences after specialty 23.00.04 "Political problems of international relations, global and regional development", Lviv, 225 p. (ukr).
10. Tymkiv Ya. (2011), *Theory and practice of modern European Security: The Case of Poland*, Vydavnytstvo Lvivskoyi politekhniki, Lviv, 224 p. (ukr).
11. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (2002), Wydawnictwo Sejmove, Warszawa, 96 p. (pol.).
12. Lynnyk D. I. Changes in foreign policy of Poland in connection with the collapse of the Soviet Union, available at: http://sites.znu.edu.ua/eurointegration/Zbirka/19_linnik.pdf.
13. *Rzeczpospolita* (1990), № 48, 26. 02.1990 (pol).
14. The Alliances Strategic Concept. Agreed by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Rome on 7-8 November 1991 (1995), *NATO Handbook*, Brussels (engl).
15. Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej od 4 stycznia 2000 r. (pol).
16. Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej od 22 lipca 2003 roku (pol).
17. Bodruk O. S. (2001), The structures of military security, national and international aspects, NIPMB, Kyiv, 300 p.
18. Chihak V. (1997), *Journal "Yi"*, № 7, available at: <http://www.ji.lviv.ua/n10texts/czihak.htm>.
19. The Treaty on European Union. Chapter V. Provisions on a common foreign and security policy (1999), *Yevropeyskyy Soyuz*, Port-Royal, Kyiv, pp. 20-29 (ukr).
20. Sveshnikov S. (2013), *Nauka i oborona*, № 3, Kyiv, pp. 3-14 (ukr).

© Левик Богдан

Надійшла до редакції 19.12.2014